

OŚRODEK DOKUMENTACJI
ZABYTKÓW w WARSZAWIE

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKÓW
ARCHITEKTURY I BUDOWNICTWA

A B C D E F G H I J K L M N O P R S T U V X Y Z

Nr

1426
PODKARPACKIE

1. Obiekt 145/1

CERKIEW GREKO-KATOLICKA P.W. ŚW. KIKOŁAJA

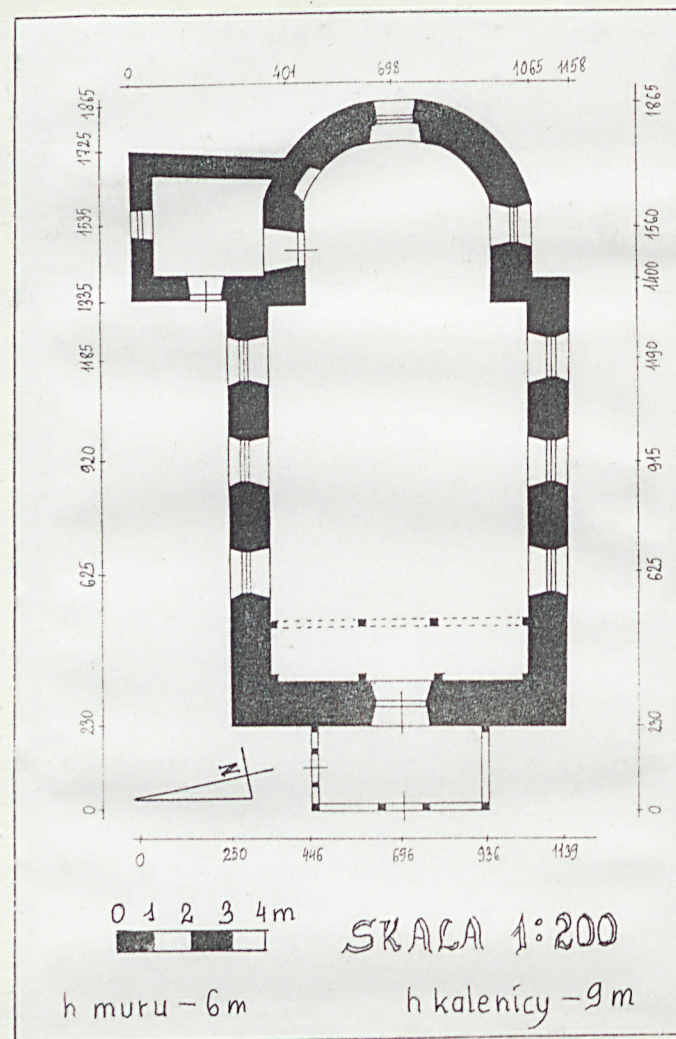
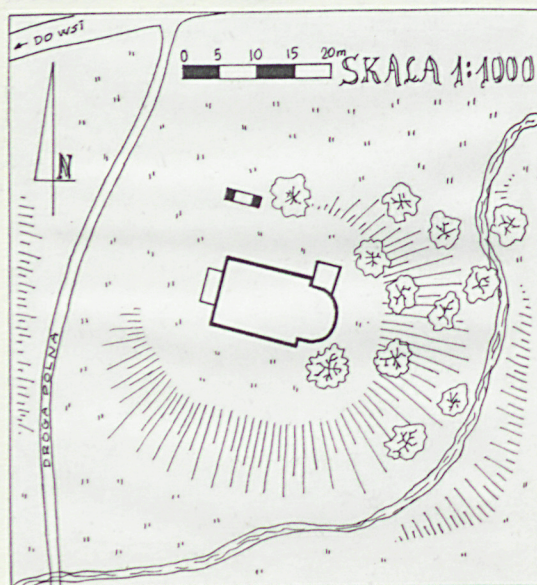
2. Czas powstania

1864 r.

3. Miejscowość

GRABÓWKA

11. Zdjęcia, rzut, przekrój, sytuacja, orientacja

4. Adres

Grabówka - w sąsiedztwie cmenta-
rza parafialnego.
nr hipoteczny

5. Przynależność administracyjna

województwo krośnieńskie

gmina Dydnia pow. Brzozów

6. Poprzednie nazwy miejscowości

7. Przynależność administracyjna
1 VI 1975

województwo rzeszowskie

powiat Brzozów

8. Właściciel i jego adres

skarb państwa

9. Użytkownik i jego adres

nieużytkowana

10. Rejestr zabytków

A-315
Nr

31.08.1994
data

Pierwsza cerkiew greko-katolicka w Grabówce została wzniesiona w roku 1789. Budowla ta wykonana z drewna została rozebrana po połowie lat 50-tych XIX wieku. Na jej miejscu w 1864 r. wzniesiono obecną, murowaną cerkiew p.w. św. Mikołaja. Do roku 1921 cerkiew ta była jedyną świątynią na terenie wsi, t.j. do utworzenia parafii rzymsko-katolickiej. Na początku lat dwudziestych cerkiew przeszła gruntowny remont. Wówczas to pokryty gontem dach cerkwi dodatkowo obito blachą ocynkowaną, a wnętrze ozdobił dekoracją malarską Izydor Włodzimierz Lisowski - artysta z Sanoka. Do końca II wojny światowej cerkiew była użytkowana przez parafię greko-katolicką. Po wysiedleniu ludności rusińskiej w roku 1946, cerkiew została opuszczona i stopniowo ulega dewastacji. W chwili obecnej zagrożona ruiną.

Cerkiew w Grabówce należy do ciekawszych przykładów murowanej architektury cerkiewnej z ok. poł. XIX w.

Cerkiew położona na skraju wsi, w sąsiedztwie cmentarza parafialnego, ok. 50 m od drogi lokalnej z Grabówki do Niebocka. Usytuowana na wzgórzu stromo opadającym w kierunku pd.-wsch., porośniętym starodrzewiem. Orientowana. W sąsiedztwie cerkwi murowana dzwonnica i stary dąb. Obecnie plac wokół cerkwi porośnięty samosiewami drzew.

Materiał i konstrukcja - cerkiew murowana z łupanego piaskowca warstwowego i kamieni polnych na zaprawie wapiennej, otynkowana. Więźba dachowa konstrukcji stolcowej. Wieżyczka na sygnaturkę konstrukcji słupowo-zastrzałowej, pokryta blachą ocynkowaną. Kruchta konstrukcji słupowej, dwukondygnacyjna, szalowana deskami. Dachy kryte gontem, zewnątrz dodatkowo obite blachą ocynkowaną. Ściana szczytowa nad kruchtą obita gontem. Stropy płaskie, belkowe. Podłoga z wylewki betonowej. Chór muzyczny wzdłuż ściany zachodniej, drewniany, o prostym parapecie, wsparty na czterech parach drewnianych słupów. Schody na chór muzyczny /w kruchcie/ drewniane. Otwory drzwiowe prostokątne; w ścianie zach. zamknięty łukiem odcinkowym, szeroko rozglifiony. Drzwi: główne - dwuskrzydłowe, deskowe, na kowalskich zawiasach taśmowych, wzmocnione spagami, ze starym zamkiem kowalskim; do zakrystii /zewnątrzne/-jednoskrzydłowe, deskowe, wzmocnione zewnątrz dębowymi listwami ułożonymi ukośnie w formie kraty, z elementami kowalskimi; drzwi kruchty drewniane, deskowe, na zawiasach kowalskich. Otwory okienne prostokątne zamknięte półkoliście /nawa/ i łukiem odcinkowym /prezbiterium/. Okna krosnowe o podziale szczeblinowym.

Rzut - dwudzielny. Cerkiew na planie prostokąta z wyodrębnionym węższym i krótkim prezbiterium, zamkniętym półkolistym, spłaszczonym łukiem. Do pn. ściany prezbiterium i wsch. ściany nawy przylega zakrystia na rzucie zbliżonym do kwadratu. Do zach. ściany nawy dostawiona drewniana kruchta na rzucie wydłużonego prostokąta. W prezbiterium dwa okna, po jedno w ścianie pd. i wsch. W nawie sześć okien, po trzy w ścianie pn. i pd.

Bryła - prezbiterium i nawa tej samej wysokości, nakryte wspólnym dwuspadowym dachem o jednej kalenicy, od wschodu /nad absydą/ opadającym sferycznie, tworzącym szeroki malowniczy okap. Na kalenicy dachu czworoboczna wieżyczka na sygnaturkę. Do pn. ściany prezbiterium dobudowana niewielka, niska zakrystia nakryta dwuspadowym dachem. Od zach. do korpusu dostawiona dwukondygnacyjna kruchta w formie wieży, zwieńczona trójkątnym, wysokim szczytem, nakryta dwuspadowym dachem, będącym przedłużeniem dachu głównego.

Elewacje - proste, bez dekoracji. Ściany pokryte gładkim wapiennym tynkiem, bez podziałów architektonicznych i gzymsów. Okapy dachów o prostym wykończeniu deskowym.

Wnętrze - prezbiterium i nawa nakryte wspólnym płaskim stropem z dekoracją malarską z 1922 r. autorstwa I.W. Lisowskiego. Polichromia także na ścianach nawy. Posadzka prezbiterium podniesiona w stosunku do nawy o jeden stopień.

Wyposażenie - niegdyś bardzo bogate, obecnie zdewastowane i rozproszone. W cerkwi zachowane: resztki ikonostasu z II poł. w XVII /część górna/ i w. XVIII /brak wszystkich ikon/, presteł z w. XIX, dwie ławki i epitafium inskrypcyjne Wiktorii z Domaszewskich Wisłockiej /zm. 1844 r./ wykonane z marmuru.

Instalacje - brak.

<p>14. Kubatura</p> <p>1086 m³</p>	<p>15. Powierzchnia użytkowa</p> <p>150 m²</p>	<p>16. Przeznaczenie pierwotne</p> <p>sakralne</p>	<p>17. Użytkowanie obecne</p> <p>nieużytkowana</p>
<p>18. Prace budowlane i konserwatorskie, ich przebieg i dokumentacja</p> <p>Ostatni gruntowny remont cerkwi miał miejsce w roku 1922, kiedy to gontowy dach budowli obito blachą ocynkowaną. Wykonano także nową dekorację malarską wnętrza i odnowiono wyposażenie ruchome. Po II wojnie światowej obiekt opuszczony i dewastowany.</p>		<p>19. Stan zachowania (fundamenty, ściany zewnętrzne, ściany wewnętrzne, sklepienia, stropy, konstrukcje dachowe, pokrycie dachu, wyposażenie i instalacje)</p> <p>Ogólny stan zachowania budynku zły. Brak jest jakiegokolwiek zabezpieczenia cerkwi, która przez całą dobę pozostaje otwarta. Skutkiem tego jest bezustanne jej szabrowanie /ślady widoczne we wnętrzu/. We wszystkich oknach brak szyb a w części stolarki. Poważnie skorodowana jest blacha pokrycia dachowego, jednakże istniejący pod nią gont częściowo zabezpiecza budynek przed zalaniem wodami opadowymi. W złym stanie znajduje się strop, niektóre jego belki nadają się do wymiany. W licznych miejscach występują ubytki w tynku, a także licu muru /na wskutek prób rozbiórki i wrywania elementów wyposażenia/. Bezpośrednie otoczenie cerkwi porośnięte jest samosiewami drzew, które szczególnie gęsto otaczają mur obwodowy świątyni. Ich dalsza egzystencja grozi rozsądzeniem fundamentów budowli. Mimo to ogólny stan techniczny cerkwi jest jeszcze dość dobry i niewielkim kosztem budynek można przywrócić do stanu poprzedniego.</p> <p>20. Najpilniejsze postulaty konserwatorskie</p> <p>Należy natychmiast zabezpieczyć wejścia do cerkwi i zapobiec dalszej dewastacji. Bezwzględnie wysieć samosiewy drzew przy murach cerkwi i w najbliższym jej otoczeniu. W najbliższym czasie konieczne jest przeprowadzenie w budynku kompleksowych prac remontowych i konserwatorskich. W pierwszej kolejności należy odnowić dach świątyni /przywrócić pokrycie gontowe/ i zainstalować stolarkę okienną. Szybkiej konserwacji wymaga także strop z jego dekoracją malarską. Niezbędne jest przywrócenie cerkwi do funkcji liturgicznej i udostępnienie jej wiernym /najlepiej obrządku greko-katolickiego/.</p>	

21. Akta archiwalne (rodzaj akt, numer i miejsce przechowania)

24. Uwagi różne

22. Bibliografia

- Iwanusiw O.W., Cerkwa w ruini, St. Catharines 1987, s. 114.
- Kornecki M., Samek J., Katalog zabytków sztuki w Polsce, t. XIII, woj. rzeszowskie, z. 2, powiat brzozowski, Warszawa 1974, s. 44.

23. Źródła ikonograficzne i fotografie (rodzaj, miejsca przechowania sygnatury)

25. Opracował

tekst mgr Mariusz Czuba I 1994 r. *M. Czuba*
imię, nazwisko, data, podpis

plany, rysunki mgr Mariusz Czuba I 1994 r. *M. Czuba*
imię, nazwisko, data, podpis

zdjęcia fotograf. mgr Mariusz Czuba I 1994 r. *M. Czuba*
imię, nazwisko, data, podpis

miejsce przechowania negatywów PSOZ OW Krosno.

Karta po wypełnieniu podlega ochronie na podstawie przepisów prawa autorskiego

26. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

27. Załączniki

Wkładka.

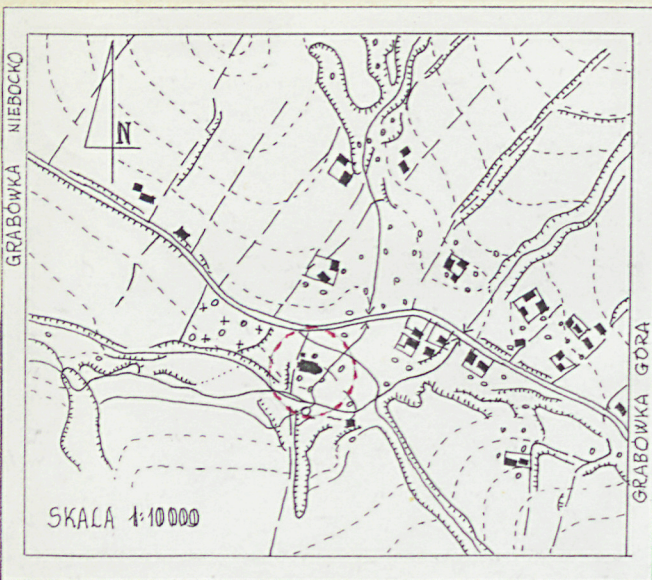
1. Miejscowość

GRABÓWKA

2. Obiekt (nazwa jak w karcie)

CERKIEW GREKO-KATOLICKA
P.W. ŚW. MIKOŁAJA

3. Zawartość wkładki (nazwa obiektu lub materiału uzupełniającego) plan orientacyjny i 13 zdjęć: 1. widok od pd., 2. widok ogólny od pd.-zach., 3. kruchta, 4. prezbiterium, 5. zewnętrzne drzwi do zakrystii, 6. wnętrze - strona wsch., 7. wnętrze - strona zach., 8. pn. ściana nawy, 9. preston, 10. wnętrze prezbiterium, 11. strop nawy, 12. epitafium Wiktorii Wisłockiej, 13. wieża dachowa.

3,

4,

5,

2,

Wkładkę założył: mgr Mariusz Czuba I 1994 r.

(imię, nazwisko, data)

Miejsce przechowywania negatywów: PSOZ OW Krosno.

Jed. W.A. Olsztyn z. 135/S
OZGraf. Z.P. Ostróda z. 678 n. 40 000

Wzór ODZ 1978 r.

